

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Corpus Juris Canonici

Gregor <XIII., Papst>

Coloniae Munatianæ, 1665

De Immvnitare Ecclesiarvm, Coemeteriorum, Et Aliorum Locorum
Religiosorum. Titvlvs XXIII.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-62915](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-62915)

biaque declarat: profundis quoque ac decoris illorum
 feruoribus ampla ipsius ecclesie fabrica velut gemmis
 vernantibus rutilat, & verborum elegantia singulari glo-
 riosius sublimata, coruscet. Ideoque circumspicte pru-
 dentia dicta sedis (quæ æstibus intenta salubribus, & o-
 peribus exposita pietatis, libenter exequitur, quæ sunt
 Dei) præmissa sollicitè digneque considerans, & debita
 mediacione perlustrans, ad divini nominis honorem &
 gloriam, exaltationem catholicæ fidei salutemque fide-
 lium, merito censuit, riteque providit, Apostolos, Evan-
 gelistas, & confessores eosdem in universali ecclesia ho-
 norificentia prioris impendit atollendos: ut ab ea
 tantò propensius honorari sese sentiant, quanto ipsam
 præ cæteris excellentius illustrant. Nos itaque piis
 ducti consiliis, dignisque studiis excitati, nonnullos a
 prædecessores nostros Romanorum Pontificum (qui spec-
 ialis devotionis prosequentes affectum, aliquorum fe-
 sta sanctorum sub duplici ordinaverunt officio cele-
 branda) imitari sollicitè intendentes, eorundem Aposto-
 lorum, Evangelistarum & confessorum festivitates præ-
 cipuas (de fratrum nostrorum consilio & assensu) sub
 officio duplici per universas orbis ecclesias volumus, sta-
 tuimus, & præcipimus annis singulis perpetuis futuris
 temporibus solemniter celebrari.

nom, quæ acquisiverunt, tribuant & perlovant, vel
 extra manum suam ponant huiusmodi acquisita. Vo-
 lentes itaque super his omnibus (pro: expedit) sollicitè
 providere, totque temerariis auctibus congruis prædictis
 obviare, auctoritate Apostolica, præhabita cum fratribus
 nostris diligenti deliberatione, decernimus, non licere
 præfatis communibus, scabinis, & iis, qui in eis iurisdic-
 tionem temporalem obtinent, vel iustitiam imperantem
 exercent, tallias vel collectas seu exactiones quascuque
 ecclesiis vel personis ecclesiasticis imponere, vel exigere
 ab eisdem pro domibus, prædiis, vel quibuscunque pos-
 sessionibus ab eisdem ecclesiis, vel personis ecclesiasticis
 legitime hæcenus acquisitis, vel in posterum acquirendis,
 etiam si ipsæ ecclesie vel personæ, vel res huiusmodi sint
 intra illorum districtum vel territorium condite.
 Nec etiam liceat illis ipsas ecclesias vel personas ad di-
 strahendum vel alienandum, aut extra manum suam,
 ponendum, acquisita jam vel quæ deinceps acquirant,
 aliquatenus epartare.

CAP. II.

In ecclesiis dato humili ingressu debet orationibus missis: ec-
 clesiis clamoribus & seditionibus, consilio ut veritas laicorum &
 eorum publico parlamento, vana colloquia, organationes & mo-
 dum ac iudicij secularibus, & maxime excommunicationibus, &
 ordinariis, Dominicus.

Gregorius X. in generalis cons. Lugon.

DEER domum Domini & sanctitudinem, deier ut cupit
 in pace factus est locus, ejus cultus ut cum deo
 veneratione pacificus. Sit itaque ad ecclesias humilis &
 devotus ingressus, sicut eis quæta conversatio, Deo gra-
 ta, insipientibus placita e, quæ considerantes non so-
 lum instruat, sed & reficiat. Convenientes ibidem no-
 men illud, quod est super omne nomen (a quo aliud sub
 celo non est datum hominibus, in quo laivos fieri ce-
 dentes oportet, nomen videlicet IESU & Christi, qui
 salvum faciet populum suum à peccatis eorum) exhibi-
 tione reverentia specialis atollant, & quod generatim
 scribitur e, ut in nomine IESU omne genu flexum,
 singuli singulariter in seipsis implentes (præcipue dum
 aguntur missarum sacra mysteria) f. gloriosam illud
 nomen quodcuque recolit, stentat genua terra
 sui, quod vel capitis inclinatione referunt; amantur
 in locis eisdem intentis præcordis sacra solemniter
 orationibus insistant, nullis in locis eisdem
 tibus cum pace ac quiete vota convenit celebrari, sed
 tionem exeit, conclamationem moveat, organatione
 committat. Cessent in locis illis universitates & loca-
 cietatum quarumlibet concilia g. conciones & publica
 parlamenta. Cessent vana, & multo forma facta &
 prophana colloquia. Cessent confabulationes quæ-
 bet. Sint postremo quæcunque alia, quæ divinum pol-
 sunt turbare officium, aut oculos divine majestatis ob-
 dere, ab ipsis profors extranea: ne ubi peccatorum ob-
 venia postulanda, ibi peccandi detur occasio, aut depre-
 hendantur peccata committi. Cessent in ecclesiis ca-
 rumque coemeteriis negotiationes, & præcipue man-
 narum ac fori cuiusvis unque tumultus, omnis in eis seculari-
 rum iudiciorum strepitus conquiescat, nulla inibi causa
 per laicos, criminalis maxime, agitur, sint loca eadem
 à laicorum cognitionibus aliena.

DE IMMUNITATE & ECCLESIAŖVM, COEME-
 TERIORVM, ET ALIORVM LOCORVM RELI-
 GIOSORVM.

TITVLVS XXIII.

CAP. I.

Seculares potestates ab ecclesiis vel ecclesiasticis personis tal-
 bias vel exaltationes pro rebus vel possessionibus acquisitis vel ac-
 quirendis exigere non præsumant: nec eos compellere ad ipsas di-
 strahendum, vel extra manum suam ponendum. hoc dicit, Joan.
 And.

Alexander III.

QVia e nonnulli habentes temporale dominium,
 vel potestatis gerentes officium secularis, libertatem
 & immunitatem ecclesiasticam lædere ac
 minue: etanquam honoris & privilegij ecclesiarum invi-
 diam moluntur: expedit, quod per diligentiam & auctori-
 tatem sedis Apost. (quæ curam habet ecclesiarum omnia
 & tutelam) contra talium ausus & conamina opportu-
 num remedium apponatur, ut ecclesie ipsæ in plenitudi-
 ne juris sui & libertatis integritate latentur d, ac dete-
 stabilis malignorum audacia, & insolentium nefaria re-
 meritis propulsetur. Sanè intelleximus, quod in regno
 Francie, communis, scabinij, seu consules & alii domini
 temporales, & ii, qui jurisdictionem in ipsis communis,
 civitatibus, castris & villis temporalem exercent, vel qui-
 bus in illis commissa est executio iustitiæ secularis, mole-
 lesti sunt nimium ecclesiis super pluribus, & infestis: &
 inter cætera nituntur & student, ut illis collectas e &
 tallias & alia huiusmodi eadem ecclesiis prætextu bo-

a Al. ita: nonnullos prædecessorum nostrorum Romanorum
 Pontificum, &c. b vide conc. Trid. sess. 23. de reformat. c. 26. ubi pri-
 vilegia & immunitates ecclesiarum & personarum ecclesiastica-
 rum innovantur & confirmantur. c vid. conc. Lat. sub Alex. III.
 c. 15. & conc. Lat. sub Leone X. sess. 9. ut de reformat. 5. etiam à iure.
 d alias locentur. e Vide Arch. consil. 98. incip. super dicto
 dubio. Dec. consil. 496. incip. in causa domini. & Lat. consil. 83. incip.
 diste prædia. volum. 3.

Locorum ordinarij exequi debent hinc contenta: & sententia in
 ecclesiis habita sunt nulla: & contra facientes puniri debent, h. d.
 Dominicus.

Ordinarij locorum hoc faciant observari: suadentis

a Secularem legitur constanter in venis. codic. b Phil. 30.
 & 71. c Alias, placida. d vide beatus Chrysolomus
 super c. 1. Epist. Pauli ad Galatas. e Philipp. 2. f alias, mi-
 nisteria. g al. consilij. suadentis.

UNIVERSITÄTS-
 BIBLIOTHEK
 PADERBORN

fruantur, interdista hujus canonis auctoritate pœfent, ad hoc alios etiam in ecclesiis ipsis magis assiduos, & in præmissa idoneo deputando. Et nihilominus processum iudicum secularium, ac specialiter prolatæ sententiæ in eisdem locis omni careant robore firmitatis. Qui vero præmissa inhibitiones animo petulant contempserint, præter processum ordinarium & deputandorum ab ipsis, divina ultionis & nostræ poterunt acrimoniam formidare, donec suum confessi reatum à similibus firmato proposito deliberaverint abstinere.

CAP. III.

Ponit excessus laicorum, qui clericis collectas, tallias & onera imponunt: & excessus clericorum, qui talibus consentiant.

Bonifacius VIII.

Clericis a laicos infestos oppido tradit antiquitas, quod & præsentium experientia temporum manifeste declarat, dum suis finibus non contenti nituntur in vetitum, ad illicita frena relaxant, nec prudenter attendunt, quam sit eis in clericis, ecclesiasticæ personæ & bona interdista potestas, ecclesiæ prælati, ecclesiæ, ecclesiasticæque personis regularibus & secularibus imponunt onera gravia, ipsosque talliant, & eis collectas imponunt, ab ipsorum proventuum vel bonorum dimidiam, decimam seu vicefimam, vel quamvis aliam portionem aut quotam exigunt & extorquent, eosque moliantur, multis modis servituti, suæque submittere ditioni: & quod dolenter b referimus) nonnulli ecclesiæ prælati, ecclesiasticæque personæ, trepidantes ubi irripandum non est, transitoriam pacem querentes, plus timentes majestatem temporalem offendere, quam eternam, alium ab usibus non tam temerariè, quam improvidè acquiescunt, sedis Apostolicæ auctoritate seu licentiâ non obtenta.

Præcipit personæ ecclesiasticæ pro rebus suis vel ecclesiæ millicis solvere debere absq. licentiâ Apostolicæ sedis, sub quocumq. colore & mutui, subventionis, doni, vel alio quolibet: ut etiam ipsi laici tallias non exigant vel recipiant: nec occupent quocumq. modo deposita ecclesiæ vel personarum ecclesiasticarum: singulares contra facientes excommunicat, universitate interdicit: quæ pœna locum habeant in præmissis factis etiam ante hanc constitutionem, si postmodum solvantur vel recipiantur: & ab his sententiis solus Pæpa absolvit, præterquam in mortis articulo. b. d.

Nos igitur talibus iniquis actibus obviare volentes, de firmitate nostrorum consilio Apostolicæ auctoritate statuimus, quod quicumque prælati ecclesiasticæque personæ, religiosæ vel secularis quorumcumque ordinum, conditionis seu status, collectas vel tallias, decimam, vicefimam, seu centesimam suorum & ecclesiæ proventuum vel bonorum laicis solverint vel promiserint, vel se solutos confenserint, aut quamvis aliam quantitatè, portionem, aut quotam ipsorum proventuum vel bonorum estimationis, vel valoris ipsorum, sub adjutorii, mutui, subventionis, subsidii vel doni nomine, seu quovis alio titulo, modo, vel quæsito colore absque auctoritate sedis ejusdem: necnon Imperatores, Reges, seu principes, duces, comites, vel barones, potestates, capitanei, vel rectores, quocumque nomine censeantur,

^a Quærebatur Ioan. Mont. misto cap. Quid si fiat impostio tali non ecclesiasticis personis, sed eorum hominibus, nunquid esset locus pœna hujus cap. Et dicebat quod sic, quia sic frans lego, de qua infra de regulis jur. cap. fin. & supra de privileg. quanto. facit infra eod. cap. eo. secundum Lupum. Abb. Dom. Philip. dicit quod nullo casu habeat locum hæc constitutio, quia penitus revocata cum suis declarationibus, nec ullus Doctorum eam legit. Font. b. alia, d. lenti.

civitatium, castrorum, seu quorumcumque locorum constitutorum ubilibet, & quivis alii cujuscumque præeminentiæ, conditionis, & status, qui talia impulerint, exegerint, vel receperint, aut apud aedes sacras deposita ecclesiæ vel ecclesiasticarum personarum ubilibet arrestaverint, falsiverint, seu occupare præsumpserint, vel arrestari, falsiti a aut occupari mandaverint, aut occupata, falsiti b seu arrestata receperint: necnon omnes, qui scienter dederint in prædictis auxilium, consilium, vel favorem publicè vel occultè, eo ipso sententiâ excommunicationis incurrant. Universitates quoque, quæ in his culpabiles fuerint, ecclesiastico supponimus interdicto. Prælati & personis ecclesiasticis prædictis in virtute obedientiæ, & sub depositionis pœna districtè mandantes, ut talibus absque expressa licentiâ dictæ sedis nullatenus acquiescant: quodque præterquam cujuscumque obligationis, promissionis, & confessionis e factarum hæcenus vel faciendarum in antea, priusquam hujusmodi constitutio, prohibitio, seu præceptum ad notitiam ipsorum pervenerit d, nihil solvant, nec prædicti seculares quocummodo recipiant. Et si solverint, vel prædicti receperint, in excommunicationis sententiâ incidant ipso facto. A prædictis autem excommunicationum & interdicti sententiis nullus absolvi valeat (præterquam in mortis articulo) absque sedis Apostolicæ auctoritate & licentiâ speciali: Cum nostræ intentionis existat tam horrendum secularium potestatum abusum nullatenus sub dissimulatione transire.

Omnia privilegia derogantia huic constitutioni, cassat & irritat.

Non obstantibus quibuscumque privilegiis sub quibuscumque tenoribus, formis, seu modis, aut verborum conceptione concessis Imperatoribus, Regibus & aliis prædictis, quæ contra præmissa in nullo volumus alicui vel aliquibus suffragari.

CAP. IV.

Excommunicati sunt, qui impediunt super causis, quæ ad forum ecclesiasticum de jure vel de consuetudine pertinent, literas à sedis Apostolicæ impetrare, vel super ipsis coram ordinariis vel delegatis ecclesiasticis litigare. Ioan. And.

Idem.

Quoniam (ut intelleximus) quorundam justitiariorum, ballivorum, iudicumve secularium ac temporalium dominorum in quibusdam partibus præsumptuosa temeritas sic excrevit, ut in terris eorum sive districtibus literas Apostolicas impetrantes, vel ad iudices ordinarios ecclesiasticos recurrentes, super causis, negotiis, seu quæstionibus, quæ ratione personarum aut rerum de jure aut antiqua consuetudine ad forum ecclesiasticum pertinent, obtinere non possunt in eis per eosdem ordinarios iudices vel Apostolicas literas justitiarum complementum: quin potius super illis recurrere ad iudicium seculare, vel à lite, causa seu quæstione desistere compelluntur: Nos justitiam nostram & ecclesiæ sponsæ nostræ nolentes negligere, quæ alios in sua justitiâ confovemus: statuimus districtius inhibendo, ne quis imperatores literarum nostrarum, vel alios in foro ecclesiastico delegato seu ordinario litigantes, seu litigare volentes, sive amba partes hoc voluerint, sive una super causis ecclesiasticis, sive quæ ad forum ecclesiasticum ratione personarum, negotiorum, vel rerum de jure vel de antiqua consuetudine pertinere noscuntur, per se vel per alium ad desistendum, vel in foro seculari de quæstionibus hujusmodi litigandum per eorundem iudicium ecclesiasticorum vel impetrantium, aut litigantium, seu

^a Al. falsiti. b. al. falsati. c. In manus. legitur constituti: & concessio. d. al. pervenerint. e. Quæ sint illæ causæ, vide in c. licet. de foro compe. in antiq. Bart. in extra vag. ad rep. in verb. denunciatio.

volentium litigare, aut propinquorum ipsorum seu reum illorum, aut ecclesiarum suarum etiam captionem, modis aliis quibuscunque compellat seu compelli faciat vel procuret: nisi per se aliove impediatur, quod minus coram iudicibus ecclesiasticis, delegatis seu ordinariis querelantes de causis, quæ (ut præmissum est) ad cognitionem pertinent eorundem, possint libere iustitiam obtinere: nec ad prædicta facienda det auxilium, consilium, vel favorem. Si quis vero contra præsumperit, excommunicationi se ipso facto noverit subiacere: à qua (nisi rati iudici, cuius cognitio fuerit impedita, vel iurisdicção usurpata, quam parti, quæ turbata in prosecutione fuerit sui iuris, de injuria, damnis, expensis, & interesse prius per eundem integrè fuerit satisfactum) nullatenus absolvatur.

CAP. V.

Domini temporales prohibentur subditis, ne cum personis ecclesiasticis contrahant, vel communia obsequia exhibeant, ipso facto excommunicationem incurrunt. h. d. Dom.

Idem.

Eos a, qui temporale dominium obtinentes, suis subditis, ne prælatis aut clericis, seu personis ecclesiasticis quicquam vendant, aut emant aliquid ab eisdem, neque ipsis bladum molant, coquant panem, aut alia obsequia exhibere præsumant, aliquando interdicitur (cum talia in derogationem libertatis ecclesiasticæ præsumantur) eo ipso excommunicationis sententiæ decernimus subiacere.

**DE CLERICO VEL MONACHI SECULARIBVS
NEGOCIIS SE IMMISCEANT.**

TITVLVS XXIV.

CAP. I.

Capitulum, super specula, prohibens audientiam legum vel physica, non includit parociales ecclesias habentes, nisi sint plebania habentes sub se capellas, in quibus clerici perpetuo instituuntur. h. d. Domin.

Bonifacius VIII.

Statum b felicitis recordationis Honorii Papæ tertii prædecessoris nostri, quod Decanis, Archidiaconis, præpositis, plebanis, cantoribus, & aliis clericis habentibus personatus, audire leges vel physica,

a Vide Arch. consil. et incip. factum super quo petitur consil. et Lapiam allegat. q. incip. aspeximus. b Vide Dist. & in primo Panorm. in ca. non magnopere. & in ca. fin. extr. ne clerici vel monachi. & Innoc. in cap. firmius, extra, de summ. Trinitat. & fidei Catholica.

cam interdicit, ad eos, qui parociales ecclesias obtinent, noscuntur, pie memoriæ Clementis Papæ quarti prædecessoris nostri vestigiis inherentes, declaramus præsentis constitutionis oraculo ratione ecclesiarum huiusmodi non extendi. Nisi eadem ecclesiæ fuerint plebanie sub se capellas habentes, in quibus instituuntur clerici perpetui, nequeuntes ab ipsis absque causa rationabili amoveri.

CAP. II.

Excommunicatus est ipso facto religiosus professus, habitum emerare dimittere, vel ad quasvis studia accedere, non obsequia & prelati & conventus. Doctores scientiarum, vel in scholis retinentes ad leges vel physicam tales religiosi, similes communicationem incurrunt. h. d. Dimnicu.

Idem.

Vt a periculosa religiosis evagandi materia subtrahatur, districtius inhihemus, ne de cetero aliquis quacunque religionem tacite vel expresse professus, in scholis vel alibi temerè habitum religionis suæ dimittat nec accedat ad quasvis studia literarum, nisi à suo prelato cum consilio sui conventus vel majoris partis eiusdem sibi eundi ad studium, licentia primitus sit concessa. Si quis autem horum temerarius violator extiterit, excommunicationis incurrat sententiam ipso facto. Doctores quoque sive magistri, qui religiosos abitu suo dimisso leges vel physicam audientes scienter docere, aut in scholis suis præsumperint retinere, similis eo ipso sint sententia innodati.

CAP. III.

Clericus in loco temporalis iurisdictionis suæ super delictis commissis delegans, ut veritate inquisita iustitiam exequatur, irregularis non efficitur, licet pars sanguinis inferatur. hoc dicit Innocentius.

Idem.

Episcopus b seu quicumque alius prelatum, vel clericum iurisdictionem obtinens temporalem, si homicidio aut alio maleficio ab aliquibus in iurisdictione sua commissis, ballivo suo aut alii cuicumque iungatur, et per hoc veritatem inquirens iustitiam debitam exequatur, irregularis censer non debet: quamvis ipse ballivus vel alius contra malefactores ad poenam sanguinis processerit, iustitia mediante. Nam licet clericus irregularis obtinens temporalem) debent & possunt contra irregularitatis cessante aliis delegare.

a Multa huc spectantia, vide per Calderanum consil. 2. tit. de magistris. & per Abbatem consil. 84. lib. 1. b Præf. Indulgentiarum, vide notata in ca. ex litteris extra, de excessu prelati. & in cap. de archiepiscopatu, de raptoribus.

FINIS.

SEXTI